

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Vaste commissie voor Economische Zaken
en Klimaat
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Leeuwarden, 9 september 2021

Verzonden, **10 SEP. 2021**

Ons kenmerk : 01911931
Afd./Opgave : Omgevingszaken
Behandeld door : A.P. van der Wal / (058) 292 54 99 of a.p.vanderwal@fryslan.frl
Uw kenmerk :
Bijlage(n) :

Onderwerp : Position paper over het project Net op zee, Ten noorden van de Waddeneilanden.

Geachte kamerleden van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat,

Voor u ligt de Position paper van de provincie Fryslân. In deze Position paper zullen wij zoveel mogelijk antwoord geven op de vier vragen die u heeft gesteld. In het kader van het project 'Net op Zee, Ten noorden van de Wadden' hebben wij samen met de gemeente Schiermonnikoog en de gemeente Het Hogeland, Waterschap Noorderzijlvest en de provincie Groningen een adviserende rol.

Ook al zijn wij als provincie geen bevoegd gezag, wij voelen ons nadrukkelijk wel verantwoordelijk voor het Waddengebied en de mensen die daarin wonen en werken. Het Waddengebied heeft de status van Unesco Werelderfgoed en we moeten hier met zorg mee omgaan. De natuur en de ecologie van de Waddenzee en aansluitende Noordzee staan momenteel stevig onder druk. Er vinden nu al vele activiteiten in en rond het gebied plaats met alle zorgen van dien. Onze zorgen hebben wij als provincie Fryslân u ook, reeds per brief van 1 juli 2021, gemeld.

Hieronder gaan wij inhoudelijk in op uw vragen.

1. Wat is de impact van de beide tracés op de natuur in het Waddengebied en hoe past dit binnen de uitvoering van de Waddenagenda?

De *Agenda voor het Waddengebied 2050* staat voor het beschermen en ontwikkelen van de natuurwaarden en ruimtelijke kwaliteit van de Waddenzee. In de agenda staat bijvoorbeeld over de aanleg (en het onderhoud) van kabels en leidingen: 'Aanleg (en onderhoud) van kabels en leidingen vindt plaats met zo min mogelijk effect op de natuurwaarden en in de bodem aanwezige archeologische waarden. Uitgangspunt blijft het clusteren van kabels,

buizen en leidingen en zuinig gebruik van de ruimte in de Waddenzee. De aanleg van kabels en buisleidingen door de Waddenzee van de Noordzee naar het vaste land en naar de Waddeneilanden dient in beginsel aan te sluiten bij bestaande corridors (westzijde nabij Den Helder en oostzijde nabij de Eemshaven).'

De natuur en ecologie van het Unesco Werelderfgoed Waddenzee is fragiel en het bewaren en bewaken van de balans in het ecosysteem is essentieel. Een balans die, kijkend naar de gas- en zoutwinning onder de Waddenzee, momenteel al stevig onder druk staat. Eén ding staat vast, bij een aanlanding in de provincie Groningen of in Fryslân, gaan de kabels door de Waddenzee en zal er impact zijn.

Voor het project 'Net op zee, Ten noorden van de Wadden' hebben wij als regio, vanuit onze adviserende rol, een Regioadvies (1 oktober 2020) gestuurd naar de minister. In het Regioadvies is het volgende opgenomen: *Voor Eemshaven Oost hebben TenneT en het ministerie van EZK duidelijk aangegeven dat dit tracé sterk onwenselijk is, mede vanwege de technische complexiteit en de lastige vergunbaarheid. Omdat de regiopartijen de Eemshaven als logische aanlandlocatie beschouwen, kan wat de regiopartijen betreft tracé Eemshaven West als voorkeursalternatief worden overwogen op voorwaarde dat Tennet en het ministerie van EZK invulling geven aan de randvoorwaarden.*

Voor de volgende punten zijn randvoorwaarden opgenomen in het Regioadvies:

- Een gedragen gebiedsproces;
- Gebiedsfonds;
- Corridor zodat toekomstige verstoring wordt voorkomen;
- Beschikbaar stellen van HDD-boringen;
- Noord-Groningse kuststrook behouden als hoogwaardige landbouwgebied;
- Onderzoek naar impact van laagfrequent geluid.

Wij staan dan ook nog achter dit Regioadvies, maar hebben ook een aantal kanttekeningen.

Het is goed om te benadrukken dat de actualiteit en adviezen van het Omgevingsberaad Waddengebied, uitnodigen om de nodige zorgvuldigheid in acht te nemen. Wij adviseren daarom ook om nog geen definitieve, overhaaste besluiten te nemen, voor de aanlanding van wind op zee, nu en in de toekomst. Dit zou het proces (juridisch) frustreren, mede gelet op het maatschappelijk draagvlak en de ecologische impact. In het kader van de *Verkenning Aanlanding Wind Op Zee*¹ (hierna VAWOZ) wordt nu nader onderzoek verricht naar innovatieve aanlegtechnieken en mogelijke tracés door het Waddengebied voor aanlanding van wind op zee. Dit onderzoek, *Innovatie Doorkruising Waddengebied*, is nog niet zover gereed dat er conclusies getrokken kunnen worden. Maar de eerste voorlopige inzichten wijzen erop dat er meer ruimte is bij Eemshaven oost dan in eerste instantie werd gedacht.

2. Hoe passen de keuze voor het huidige tracé en de alternatieve tracés in het behalen van de afspraken die zijn gemaakt in het Klimaatakkoord?

Vanuit het noorden wordt veel belang gehecht aan het realiseren van het Nationale Klimaatakkoord en ook de toekomstige windparken die op zee nodig zijn. Windenergie is een belangrijke conditie voor het tot stand brengen van de energietransitie. Voor windenergie op zee, is de Noordzee, een gunstige plek. Het realiseren van het project 'Net op zee, Ten noorden van de Wadden' met een vermogen van 700 MW wordt dan ook als een belangrijke

¹ In de Verkenning Aanlanding Wind op Zee wordt gekeken hoe de energie van, nog te bouwen, windparken op zee het beste aan land kunnen brengen. Hierbij wordt gekeken aan de ene kant naar kansrijke kabelroutes en aanlandlocaties voor extra windenergie van zee vóór 2030 (versnellingsopgave). En aan de andere kant verkennen we kansrijke aanlandingsopties voor windparken die tussen 2030-2040 gebouwd worden. In het kader van deze verkenning worden diverse onderzoeken uitgevoerd zo ook het onderzoek Innovatieve Doorkruising Wadden.

schakel beschouwd. Fryslân steunt daarin ook de provincie Groningen voor aanlanding in de Eemshaven en het energiecluster wat daar tot ontwikkeling zou moeten komen.

De keuzes van de tracés en het behalen van de Klimaatdoelen binnen de gestelde termijnen is gerelateerd aan de onderzoeken die nodig zijn om te komen tot gemotiveerde besluitvorming. Besluitvorming dient plaats te vinden op onderbouwde informatie. Hierdoor kunnen er begrijpelijke keuzes worden gemaakt waarvoor meer draagvlak is. Nu blijkt uit het onderzoek voor de VAWOZ dat er meer mogelijkheden zijn dan in eerste instantie werd gedacht door EZK en TenneT. Vanuit het gebied dringen wij aan, dat alle informatie op tafel ligt, voordat er een besluit genomen wordt. Dit komt de zorgvuldigheid van het proces ten goede. Wij adviseren dan ook om de route via Eemshaven oost niet bij voorbaat uit te sluiten, als uit de nieuwe onderzoeken blijkt, dat hier ook kansen liggen.

3. Wat zijn de financiële afwegingen die moeten worden meegenomen in het vraagstuk rondom het project?

Het ligt voor de hand dat er bij de uitvoering van het klimaatakkoord naar de kosten gekeken wordt. Wij zijn echter van mening dat het Unesco Werelderfgoed Waddenzee vraagt om een bredere kijk dan alleen een financiële afweging rondom dit individuele project. Wij dringen dan ook aan om integraal te kijken naar alle cumulatieve effecten van de huidige en toekomstige activiteiten en de nieuwe grootschalige projecten op de korte en lange termijn in het Waddengebied. Daarbij zijn de kosten op de korte termijn niet in verhouding tot de effecten die kunnen plaatsvinden op de lange termijn.

Ook het zorgen voor een breed maatschappelijk draagvlak voor de verschillende activiteiten in het Waddengebied vinden wij relevant. Immers veel maatschappelijke weerstand en daarmee langere procedures en bijbehorende tijd dienen ook te worden berekend, die hebben ook een financiële weerslag op een project. Liever op voorhand beter doordacht, en de juiste onderzoeken gedaan, dan verkeerde beslissingen op de (te) korte termijn.

Concreet, in het Regioadvies (oktober 2020) heeft de regio aangegeven dat bij een aanlanding in Eemshaven west er ook een gebiedsfonds moet komen. Het gebiedsfonds voorziet in financiële ruimte in relatie tot het te voeren gebiedsproces. Het gebiedsfonds onderscheidt de volgende onderdelen: Verziltingsrisico's langs de Waddenkust, bedrijven en belanghebbenden ondersteunen bij verduurzaming van de energievoorziening & natuurontwikkeling langs het Waddentracé. Deze middelen zouden beschikbaar moeten komen bij een aanlanding via Eemshaven west.

4. Hoe zijn dergelijke vraagstukken aangepakt in landen die voor dezelfde vraagstukken staan, zoals Duitsland?

In het kader van de VAWOZ is uitdrukkelijk gevraagd om hier naar te kijken en ook gevraagd wat wij kunnen leren van Duitsland en Denemarken. Het Unesco Werelderfgoed Waddenzee loopt van de Nederlandse waddenkust tot en met de Deense waddenkust. In de Noordzee voor deze kusten liggen reeds diverse windparken en de aanlanding daarvan gaat grotendeels door het Waddengebied.

Het hiervoor genoemde onderzoek *Innovatieve Doorkruising Wadden* is echter nog niet zo ver gereed dat wij hier iets over kunnen zeggen.

Samenvattend

In het Regioadvies hebben wij geadviseerd om te kiezen voor Eemhaven west, omdat Eemshaven oost vanwege technische complexiteit en de lastige vergunbaarheid geen optie is voor een aanlanding in 2027. Wanneer op basis van nieuwe inzichten zou blijken dat er bij Eemshaven oost meer mogelijkheden zijn, dan zou in de verder besluitvorming deze informatie een rol moeten spelen.

Concreet vragen wij u om vooral ook vast te houden aan de gestelde klimaatdoelen voor 2030, waarbij windenergie op de Noordzee een belangrijke rol speelt. Ook vragen wij u rekening te houden met de maatschappelijke en de ecologische impact in het Unesco Werelderfgoed Waddenzee en de bijbehorende Waddeneilanden en kuststrook. Wij adviseren om vooral ook integraal te kijken naar alle cumulatieve effecten die spelen in dit bijzondere gebied en te besluiten op basis van alle beschikbare informatie. Waarbij een alternatieve aanlandingen richting de Eemshaven, ook voor dit project, niet op voorhand moet worden uitgesloten.

Gedeputeerde Staten van Fryslân,

drs. A.A.M. Brok, voorzitter

voor deze, de loco-voorzitter

R.E. Bouius - Riemersma, MBA MCM, secretaris

voor deze, de loco-provinciesecretaris